

Małgorzata WILCZYŃSKA

Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna
im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu
e-mail: małgorzata.wilczynska@pwste.edu.pl
ORCID: 0000-0002-1969-3498

Alina WALENIA

Uniwersytet Rzeszowski
e-mail: alinawalenia@poczta.onet.pl
ORCID: 0000-0003-3389-9465

DOI: 10.55676/asi.v1i1.10

NIEPRAWIDŁOWOŚCI W WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW Z BUDŻETU UNII EUROPEJSKIEJ Z PRZEZNACZENIEM NA POLITYKĘ SPÓJNOŚCI

IRREGULARITIES IN THE USE OF THE EUROPEAN UNION BUDGET FOR COHESION POLICY

Streszczenie

Celem artykułu było przedstawienie mechanizmów i instrumentów kontroli środków z budżetu UE z przeznaczeniem na politykę spójności. Analizie poddano system kontroli w bieżącej perspektywie finansowej 2021–2027 w porównaniu do poprzedniej perspektywy 2014–2020. Kontrole wydatkowania środków unijnych przeprowadzane są przez trzy instytucje: zarządzającą danym programem operacyjnym, certyfikującą oraz audytową. Zadaniem instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi jest przeprowadzanie kontroli dokumentów. Celem funkcjonowania mechanizmów kontrolnych jest weryfikacja wywiązywania się beneficjentów z warunków umowy o dofinansowanie projektu oraz prawidłowości prowadzenia odrębnej księgowości i sprawozdawczości dla tych środków. Kontrola projektów współfinansowanych ze środków europejskich dotyczy działań podejmowanych przez różne podmioty i we wszystkich fazach realizacji projektu. Postępowanie kontrolne obejmuje obszar zarządzania środkami, zakres uprawnień podmiotów zarządzających tymi środkami, a także sprawdza prawidłowość wydatkowania środków finansowych. Zakresem kontroli jest również ocena rozwiązań przyjętych w ramach poszczególnych programów operacyjnych w odniesieniu do obowiązujących przepisów prawa UE i krajowego.

Słowa kluczowe: kontrola, środki Unii Europejskiej, zarządzanie

Abstract

The aim of the article was to present the mechanisms and instruments of control of funds from the EU budget intended for the cohesion policy. The control system in the current financial perspective 2021–2027 was analyzed compared to the previous perspective 2014–2020. Controls of spending EU funds are carried out by three institutions: one of them managing a given operational program, the other one certifying and the last one auditing. The task of managing institutions of individual operational programs is to carry out document control. The purpose of the control mechanisms is verifying the beneficiaries' compliance with the terms of the project co-financing agreement and the correctness of keeping separate accounting and reporting for these funds. The control of projects co-financed from European funds concerns activities undertaken by various entities and in all phases of project implementation. The control procedure covers the area of funds management, the range of powers of the entities managing these funds, and checks the correctness of spending financial funds. The range of control also includes the assessment of solutions adopted under individual operational programs in relation to the applicable provisions of EU and national law.

Keywords: control, European Union resources, management

1. WSTĘP

We współczesnym świecie zachodzą coraz szybsze i mniej przewidywalne zmiany. Wszelkie działania podejmowane przez podmioty wiążą się z ryzykiem i niepewnością¹. „Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej (KE) za nieprawidłowość należy uznać sytuację, w której wystąpiło naruszenie jakichkolwiek przepisów krajowych, niezależnie od tego, czy przepisy prawa krajowego są bardziej restrykcyjne od przepisów prawa wspólnotowego”². Szczególnym rodzajem nieprawidłowości jest podejrzenie nadużycia. Zgodnie z art. 27 lit. c) Rozporządzenia Komisji (WE) 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego³ podejrzenie nadużycia oznacza „nieprawidłowość, która prowadzi do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania, w szczególności nadużycia określonego w ust. 1 lit. a) Konwencji sporządzonej na mocy artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich”. W artykule 1 lit. a) tej konwencji wskazano na nadużycia finansowe, które narażają interesy finansowe Wspólnot Europejskich w zakresie wydatków. „Polegają one na celowym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym: wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które mają na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu; nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, powodując tym samym szkodę interesów Unii Europejskiej i krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej; niewłaściwego wykorzystania środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane”⁴. „Realizując strategiczny cel pełnego członkostwa w Unii Europejskiej (UE), Polska zobowiązała się do racjonalizacji wydatków publicznych, dbałości o prawidłowe wykorzystanie środków pochodzących z UE oraz przeciwdziałanie nadużyciom finansowym. Zobowiązania te mogą być wypełnione między innymi przez właściwe, pod względem formalnoprawnym i organizacyjnym, ukształtowanie publicznej wewnętrznej kontroli finansowej (PWKF)”⁵.

Kontrola jest częścią każdej zorganizowanej działalności, elementem i funkcją systemu oraz procesem zarządzania organizacją. Sprawny system kontroli ułatwia rozstrzygnięcie właściwych decyzji, które zmniejszają straty i powiększają zysk. Źródłem

¹ M. Wilczyńska, *Ryzyko w audycie*, [w:] *Zarządzanie ryzykiem w organizacji*, red. J. Wołejczo, K. Rejman, M. Wilczyńska, KTPN, Kalisz 2021, s. 207.

² K. Dziadek, *Kontrola jako narzędzie wykrywania nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy unijnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia” 2011, nr 42, s. 112.

³ Dz.Urz. UE L z 2006 r., nr 371.

⁴ K. Dziadek, *Kontrola jako narzędzie...*, dz. cyt., s. 113.

⁵ K. Winiarska, *Audyty wewnętrzne. Teoria i zastosowanie*, Difin, Warszawa 2019, s. 99.

zapotrzebowania na kontrolę jest zawodność poszczególnych części organizacji, w tym ludzi, struktur i procedur⁶. Kontrole wydatkowania środków unijnych przeprowadzane są przez trzy instytucje: zarządzającą danym programem operacyjnym, certyfikującą oraz audytową.

Zadaniem instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi jest przeprowadzanie kontroli dokumentów, m.in. sporządzanych raportów o postępie realizacji projektu oraz raportów końcowych. Drugi szczebel kontroli to instytucje certyfikujące, których zadaniem jest poświadczenie Komisji Europejskiej, iż wnioski o refundacje wydatków są prawidłowe, właściwie zaksięgowane zgodnie z zasadami prawa unijnego. Instytucje certyfikujące przekazują do Komisji Europejskiej wnioski o refundację, po uprzednim upewnieniu się, że wydatki objęte zostały właściwymi kontrolami. Skuteczność systemu zarządzania i kontroli sprawdza krajowa instytucja audytowa, która przekazuje Komisji Europejskiej raport i opinię audytową⁷. Za wykrywanie nieprawidłowości w wydatkowaniu funduszy unijnych odpowiedzialne są głównie państwa członkowskie, których zadaniem jest stworzenie skutecznego systemu kontroli środków Unii Europejskiej (UE), tj. działalności organów kontroli w zakresie ujawniania nieprawidłowości i nadużyć finansowych wykonywanych zadań w tym zakresie przez organy Krajowej Administracji Skarbowej (KAS), Najwyższej Izby Kontroli (NIK), Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych (UZP), Regionalnej Izby Obrachunkowej (RIO). Art. 317 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁸ zobowiązuje państwa członkowskie do właściwego zarządzania środkami publicznymi przy wykonywaniu budżetu UE we współpracy z Komisją Europejską. Przewiduje również „obowiązki kontroli i audytu państw członkowskich w zakresie wykonania budżetu oraz wynikającą z nich odpowiedzialność”. Art. 310 i 325 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej nakładają na Komisję Europejską i państwa członkowskie obowiązek zwalczania nadużyć finansowych i wszelkich innych nielegalnych działań naruszających interesy finansowe UE. W celu zwalczania nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe UE państwa członkowskie są zobowiązane do podejmowania takich samych środków, jakie podejmują do zwalczania nadużyć finansowych naruszających ich własne interesy finansowe. W odniesieniu do okresu programowania 2014–2020 art. 125 ust. 4 lit. c) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013⁹ w sprawie wspólnych przepisów rozporządzenia zobowiązuje instytucje zarządzające

⁶ M. Wilczyńska, *Kontrola wewnętrzna w procesie zarządzania organizacją*, [w:] *Zarządzanie ryzykiem w organizacji*, red. J. Wotejszo, K. Rejman, M. Wilczyńska, KTPN, Kalisz 2021, s. 173.

⁷ A. Walenia, *Nieprawidłowości w wykorzystaniu europejskich funduszy rolnych i ich wpływ na realizację Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce*, [w:] *Globalizacja. Integracja. Konkurencyjność i współczesne dylematy*, red. A. Grynia, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku–Wydział Ekonomiczno-Informatyczny w Wilnie, Wilno 2020, s. 479.

⁸ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C326/47 z 26.10.2012 r.), art. 317.

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.Urz. UE L347/320 z 20.12.2013 r.).

do wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniających wszelkie stwierdzone rodzaje ryzyka. Art. 124 ust. 2 tego rozporządzenia przewiduje wyznaczenie instytucji zarządzających na podstawie sprawozdania i opinii niezależnego podmiotu audytowego, który ocenia to wyznaczenie zgodnie z kryteriami określonymi w załączniku XIII do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów¹⁰.

Celem artykułu jest przedstawienie mechanizmów i instrumentów kontroli środków z budżetu Unii Europejskiej z przeznaczeniem na politykę spójności. Analizie poddano system kontroli w bieżącej perspektywie finansowej 2021–2027 w porównaniu do poprzedniej perspektywy 2014–2020.

2. ISTOTA KONTROLI W PROCESIE ZARZĄDZANIA ŚRODKAMI UE

Prawidłowe i efektywne zarządzanie środkami z budżetu Unii Europejskiej uzależnione jest od organizacji skutecznych mechanizmów kontroli tych środków, które pozwolą na uniknięcie ewentualnych błędów lub nieprawidłowości. System kontroli środków UE opiera się na podziale odpowiedzialności pomiędzy Komisją Europejską a administracjami krajów członkowskich¹¹. Państwa i regiony mają decydujący wpływ na wskaźnik absorpcji tych środków i ponoszą odpowiedzialność za właściwe ich zarządzanie. Komisja Europejska sprawuje nadzór nad ich wykorzystaniem zgodnie z celami programów i zasadami finansowymi obowiązującymi w UE. W zakresie organizacji systemu zarządzania i kontroli państwa członkowskie zobowiązane zostały podejmować ustanowione w przepisach UE działania implementacyjne, które w okresie programowania 2014–2020 określa rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013¹² (zwane dalej rozporządzeniem 1303/2013), rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013¹³, a także rozporządzenie Parlamentu Europejskiego

¹⁰ K. Hady-Głowiak, S. Hady-Głowiak, A. Walenia, M. Wilczyńska, *Funkcjonowanie i efektywność audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych. Wybrane zagadnienia*, KTPN, Kalisz 2022, s. 63.

¹¹ A. Bartoszewicz, *Zarządzanie środkami z funduszy UE – reguły i zasady kolejnych perspektyw finansowych UE. Praktyka multilevel governance. Podejście krótkookresowe i strategiczne w polityce gospodarczej*, SGH, Warszawa 2015, s. 236.

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. (Dz.Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.).

¹³ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz.Urz. UE L 138 z 13.05.2014 r.), s. 5.

i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012¹⁴ (zwane dalej rozporządzeniem finansowym). Wśród aktów prawa krajowego szczególne miejsce zajmuje Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, zwana ustawą wdrożeniową¹⁵, wskazująca m.in. wymagania dotyczące zasad organizacji systemu zarządzania i kontroli. W bieżącej perspektywie finansowej 2021–2027, podobnie jak w poprzedniej, w celu lepszego i skuteczniejszego zarządzania polityką regionalną będą obowiązywać następujące zasady europejskiej polityki strukturalnej, tj.:

- generalne (do których należały zasady pomocniczości, koordynacji i elastyczności komplementarności, spójności, partnerstwa, dodatkowości i programowania);
- organizacji (z zasadami programowania, partnerstwa, kompatybilności i spójności);
- finansowania (zasady koncentracji, dodawalności i komplementarności);
- oceny realizacji programów (zasady: monitorowania, ocen oraz kontroli finansowej).

W okresie programowania 2021–2027 obowiązują¹⁶ uregulowania prawne określone jako pakiet rozporządzeń wykonawczych. Komisja Europejska przyjęła projekty rozporządzeń mających zastosowanie do prowadzenia polityki spójności w latach 2021–2027. Pakiet rozporządzeń regulujących politykę spójności UE na lata 2021–2027, szczególnie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1060/2021, tworzy nową jakość tej polityki. Z jednej strony jest to model, który nie odstępuje od doświadczeń przeszłości, nawet jeżeli nie wszystkie miały postać osiągnięć rozwojowych. Z drugiej zaś strony nowa jakość polityki spójności charakteryzuje się wyższą skutecznością i bardziej efektywnym gospodarowaniem funduszami europejskimi (rys. 1).

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 (Dz.Urz. UE L 298 z 26.10.2012 r., s. 1, z późn. zm.). Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.Urz. UE L 362 z 31.12.2012 r.).

¹⁵ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2014 r., poz. 1146).

¹⁶ W pakiecie znajduje się 5 rozporządzeń:

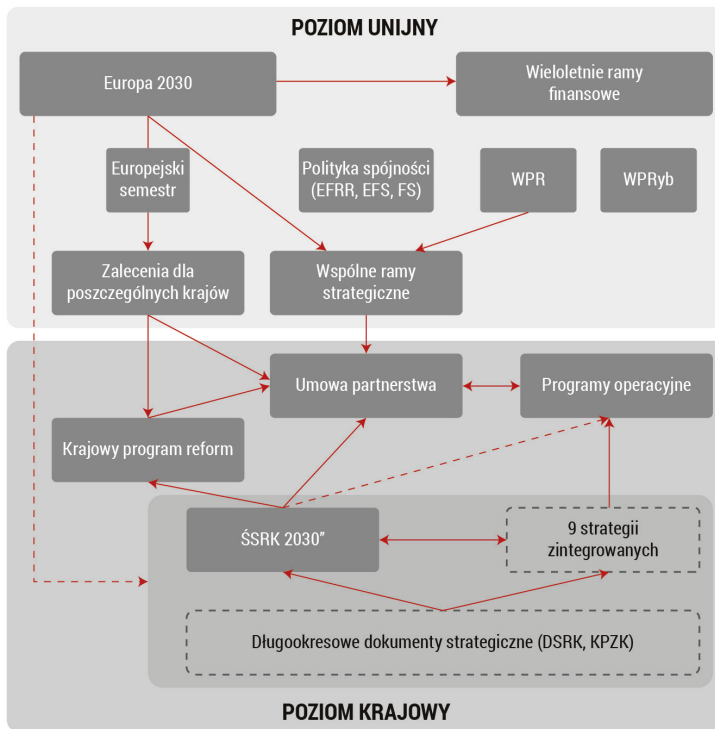
1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz.Urz. UE L 231/159 z 30.06.2021 r.).

2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz.Urz. UE L 231/60 z 30.06.2021 r.).

3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz.Urz. UE L 231/21 z 30.06.2021 r.).

4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz.Urz. UE L 231/94 z 30.06.2021 r.).

5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz.Urz. UE L 231/1 z 30.06.2021 r.).

Rys. 1. Schemat zarządzania środkami UE z przeznaczeniem na politykę spójności w perspektywie finansowej 2021–2027

Źródło: opracowanie własne na podstawie: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060.

3. INSTYTUCJE KONTROLI W ZAKRESIE ŚRODKÓW UE

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1060/2021 obowiązującego w perspektywie finansowej 2021–2027 oraz rozporządzenia obowiązującego w poprzedniej perspektywie finansowej 2014–2020 można wyróżnić trzy funkcjonujące niezależnie systemy kontroli środków UE, tj.:

- kontrole stanowiące kompetencję instytucji zarządzającej;
- kontrole wyrwykowe – czynności sprawdzające przeprowadzane przez organ kontroli, który nie uczestniczy w systemie wdrażania programów operacyjnych i jest funkcjonalnie niezależny od instytucji zarządzającej, pośredniczącej lub wdrażającej. Organem wykonującym ww. kontrole w Polsce jest Szef Krajowej Administracji Skarbowej (KAS), który realizuje kontrole za pomocą Izby Administracji Skarbowej. Szef KAS pełni funkcję instytucji audytowej;
- kontrole wykonywane przez upoważnione instytucje UE oraz instytucje krajowe, które nie uczestniczą bezpośrednio we wdrażaniu funduszy strukturalnych (Komisja Europejska, Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych oraz Europejski Trybunał Obrachunkowy). Natomiast podmiotami krajowymi,

uprawnionymi w tym zakresie do kontroli środków UE, są: Prezes Urzędu Zamówień Publicznych (w zakresie stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych), Najwyższa Izba Kontroli (m.in. w zakresie gospodarowania środkami UE stanowiącymi środki publiczne), Regionalna Izba Obrachunkowa (w zakresie gospodarowania środkami UE przez samorząd terytorialny). Na rysunku 2 przedstawiono schemat kontroli środków z budżetu UE.

Rys. 2. Schemat kontroli realizacji projektu współfinansowanego ze środków UE z przeznaczeniem na politykę spójności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060.

Zgodnie z obowiązującą zasadą zarządzania dzielonego środkami UE w poszczególnych państwach członkowskich odpowiedzialność za prawidłowe wydatkowanie tych środków ponoszą instytucje tworzące system zarządzania i kontroli (instytucja zarządzająca, audytowa)¹⁷.

Jeśli kwota, której dotyczą nadużycia, przekracza 10 tys. euro, państwa te są zobowiązane poinformować o tym Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF)¹⁸.

Opracowane przez państwo członkowskie procedury kontroli środków UE powinny posiadać dwie najważniejsze cechy:

- skutecznie wykrywać nieprawidłowości przed dokonaniem płatności ze środków publicznych;
- nie utrudniać realizacji projektów przez beneficjentów.

Organy kontroli państwa prowadzą inspekcje w celu wykrywania i usuwania błędów oraz nieprawidłowości w zarządzaniu programami operacyjnymi. Działania kontrolne mają także na celu usprawnienie wykorzystania środków UE¹⁹.

¹⁷ F. Becker, *Applikation of Community law by Member States Public Authorities: between autonomy and effectiveness*, „CMLR” 2007, nr 44.

¹⁸ Rozporządzenie 1303/2013; Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i organów zarządzających programami w sprawie ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z dnia 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-021-00-16/06/2014), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Wytyczne w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz raportowania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014–2020 z dnia 20 lipca 2015 r.

¹⁹ T. Kierzkowski, A. Jankowska, R. Knopik, *Fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności*, C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 45.

Z punktu widzenia beneficjenta najistotniejsza jest kontrola realizacji projektu przeprowadzana w ramach wdrażania programu operacyjnego definiowana jako weryfikacja wydatków (rys. 3). W zależności od rozwiązań przyjętych w systemie zarządzania i kontroli programu operacyjnego czynności sprawdzające mogą być przeprowadzane przez: instytucję zarządzającą, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające lub podmioty zewnętrzne, np. instytucje audytowe. Kontrola realizacji projektu w ramach wdrażania programu operacyjnego polega na weryfikacji wydatków beneficjenta współfinansowanych ze środków UE oraz ze środków krajowych²⁰. Czynności kontrolne obejmują weryfikację dokumentów przedstawionych przez beneficjentów oraz polegają na sprawdzeniu na miejscu realizacji projektu, czy wydatki zostały faktycznie poniesione na zadeklarowane operacje oraz czy były zgodne z wnioskiem i umową o dofinansowanie projektu i czy były zgodne z zasadami UE i krajowymi.

Rys. 3. Schemat kontroli projektu współfinansowanego ze środków UE w ramach programu operacyjnego

Źródło: opracowanie własne.

W ramach obligatoryjnych kontroli środków UE wyróżniamy:

1. Kontrole każdego składanego przez beneficjenta wniosku o płatność, które mogą być przeprowadzane na próbie dokumentów zgodnie z metodyką przyjętą przez instytucję zarządzającą. Instytucja zarządzająca określa listę dokumentów załączonych obligatoryjnie do wniosków o płatność oraz zasady ich weryfikacji. Kontrole wniosków o płatność są podstawowym rodzajem kontroli przewidzianym w art. 125 ust. 5 lit. A rozporządzenia 1303/2013, na podstawie którego nazywane są weryfikacjami administracyjnymi każdego złożonego przez beneficjentów wniosku o refundację. Oznacza to, że rozliczenie środków UE wykorzystanych na realizację projektu będzie możliwe tylko na podstawie wydatków wykazanych przez beneficjenta we wniosku o płatność. W związku z tym, że przepisy rozporządzenia 1303/2013 wprowadzają obowiązek wymiany informacji między instytucjami w systemie zarządzania i kontroli a beneficjentami za pomocą elektronicznej wymiany danych, art. 19 ust. 1 ustawy wdrożeniowej przewiduje, że wnioski o płatność będą składane przez beneficjentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. System teleinformatyczny, którego budowę i funkcjonowanie zapewnia minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, ma w założeniu wspierać proces związany z obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu, ewidencjonowaniem danych o realizacji programu operacyjnego

²⁰ P.W. Kisiel, *Audyt funduszy unijnych*, InfoAudit, Warszawa 2005, s. 24–28.

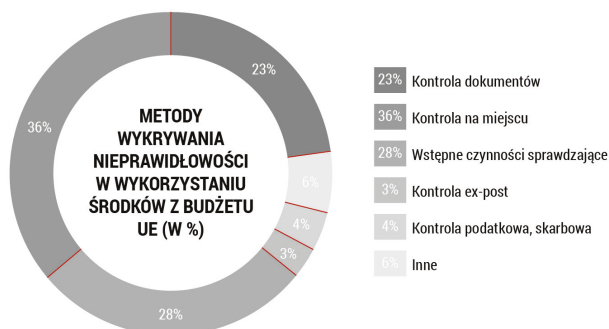
oraz certyfikacją wydatków. Składanie wniosków o płatność za pośrednictwem systemu teleinformatycznego powinno z pewnością ułatwić i przyspieszyć proces rozliczania wydatków i skrócić okres oczekiwania przez beneficjenta na otrzymanie refundacji. Jest to szczególnie istotne w związku z obowiązkiem wynikającym z art. 132 ust. 1 rozporządzenia 1303/2013, które obliguje wypłatę beneficjentowi środków nie później niż w ciągu 90 dni od dnia przedłożenia wniosku o płatność. Termin ten może okazać się niewystarczający, ponieważ instytucje przeprowadzają szczegółową weryfikację wniosków o płatność w celu zapewnienia, że beneficjentowi zostaną zrefundowane tylko wydatki kwalifikowane i że do Komisji Europejskiej nie zostaną zadeklarowane kwoty nieprawidłowe, które mogłyby skutkować korektą netto. Wydłużenie terminu może wynikać z kumulacji wniosków o płatność w danej instytucji dla dużych projektów infrastrukturalnych lub z innych przyczyn, np. skomplikowanych przedsięwzięć.

2. Kontrole na zakończenie realizacji projektu, które służą sprawdzeniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytu w odniesieniu do danego projektu. Jest to szczególnie rodzaj kontroli przeprowadzanej podczas weryfikacji ostatniego wniosku o płatność. W trakcie tej kontroli instytucja zarządzająca upewnia się, że posiada pełną dokumentację, która potwierdza realizację projektu. Pozytywny wynik kontroli powinien być warunkiem ostatecznego rozliczenia projektu oraz przekazania beneficjentowi płatności końcowej. Kontrole te powinny również potwierdzać wykonanie rzeczowe projektu oraz osiągnięcie wskaźników i rezultatów planowanych w umowie o dofinansowanie.
3. Kontrole krzyżowe służą zapewnieniu, że wydatki ponoszone w projektach nie są podwójnie finansowane w ramach danego programu lub różnych programów operacyjnych, czy też kilku różnych funduszy lub instrumentów wsparcia UE. Kontrole w drugim z wymienionych zakresów, ze względu na ponadprogramowy charakter, zostały na mocy ustawy wdrożeniowej przypisane ministrowi właściwemu ds. rozwoju regionalnego²¹. Kontrole służące zapobieganiu i wykrywaniu podwójnego finansowania wydatków mogą być przeprowadzane na próbie dokumentów z wykorzystaniem danych zapisanych w systemie teleinformatycznym, w którym rejestruje się informacje o poniesionych wydatkach. Kontrole takie mogą odbywać się podczas weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność. Kontrola ta wykonywana jest w sytuacji, gdy beneficjent realizuje więcej niż jeden projekt lub gdy projekty realizowane były w kolejnych perspektywach finansowych. Sprawdzane jest, czy w ramach kilku projektów nie były finansowane te same wydatki. W kontroli krzyżowej nie uczestniczy beneficjent, kontrola ta prowadzona jest na podstawie danych zgromadzonych w systemie informatycznym. Beneficjent informowany jest o przeprowadzeniu tej kontroli, jeżeli zachodzi podejrzenie podwójnego finansowania i został wezwany do przedłożenia wskazanych dokumentów do weryfikacji.

²¹ Dz.U. z 2014 r., poz. 1146, art. 22, ust. 7.

4. STWIERDZONE NIEPRAWIDŁOWOŚCI W ZAKRESIE WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW UE

Dane zgromadzone przez Ministerstwo Finansów i Rozwoju, pełniące funkcję instytucji płatniczej w zakresie środków UE (rys. 4), potwierdzają, że najbardziej skutecznymi sposobami wykrywania nieprawidłowości w zakresie gospodarowania funduszami unijnymi są: kontrola na miejscu oraz wstępne czynności sprawdzające, tj. weryfikacja wniosków o dofinansowanie projektu oraz wniosków o płatność. Materiał empiryczny potwierdza, iż ponad 80% przypadków niewłaściwego wydatkowania środków unijnych jest wykrywana przez instytucje uczestniczące we wdrażaniu programów operacyjnych, tj. instytucje zarządzające, instytucje pośredniczące oraz instytucje wdrażające. System kontrolny państwa jest mało skuteczny w tym zakresie, organy kontroli państwa (kontrola skarbowa, NIK, RIO, Prezes Urzędu Zamówień Publicznych) wykrywają zaledwie 4% nieprawidłowości.

Rys. 4. Metody wykrywania nieprawidłowości w wykorzystaniu środków z budżetu UE [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane Ministerstwa Finansów, Departamentu Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE (raporty i opracowania 2020), <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl> [dostęp: 22.06.2022].

Wykrycie nieprawidłowości przez instytucje kontrolujące powoduje zastosowanie sankcji określonych w przepisach prawa oraz umowie o dofinansowanie projektu (np. zwrot dotychczas otrzymanych środków, wykluczenie z otrzymania dofinansowania). Ponadto, państwo członkowskie jest zobowiązane do poinformowania Komisji Europejskiej (Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych – OLAF) o występowaniu nieprawidłowości w realizacji projektu oraz podmiotach, których działania doprowadziły do niewłaściwego wydatkowania środków unijnych.

Ze względu na fakt, iż tego typu nieprawidłowość stanowi przestępstwo, stosowane jest także odwołanie się do polskich przepisów prawa karnego. Pomimo, że Kodeks karny nie wskazuje bezpośrednio, jakie działania stanowią przestępstwo na szkodę unijnego budżetu, dotychczasowe doświadczenia organów ścigania, tj. policji i prokuratury, wskazują, że najczęściej naruszane są przepisy Kodeksu karnego dotyczące:

- przedkładania podrobionego, przerobionego, poświadczającego nieprawdę albo nierzetelnego dokumentu albo nierzetelnego, pisemnego oświadczenia dotyczącego okoliczności o istotnym znaczeniu w celu uzyskania dotacji (także subwencji,

pożyczki) od banku lub jednostki organizacyjnej prowadzącej podobną działalność gospodarczą na podstawie ustawy albo od organu lub instytucji dysponujących środkami publicznymi (art. 297 § 1) – przestępstwo to jest zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat;

- podrabiania lub przerabiania dokumentu lub używania takiego dokumentu jako autentycznego – przestępstwo to zagrożone jest karą grzywny oraz karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat;
- doprowadzenia innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wykorzystania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej – przestępstwo to zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat.

W praktyce najczęściej popełnianym nadużyciem finansowym jest naruszenie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych oraz fałszowanie dokumentów lub składanie oświadczeń niezgodnych z prawdą. Źródłem oszustw finansowych mogą być nie tylko działania beneficjentów, ale także osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu programu operacyjnego. Jako nadużycia finansowe mogą być uznawane także takie działania jak: podjęcie decyzji o dofinansowaniu projektu, który nie spełnia wymogów formalnoprawnych, niedokładne przeprowadzenie wymaganej weryfikacji wniosku o dofinansowanie projektu lub wniosku o płatność, dokonanie płatności pomimo niezrealizowania przez beneficjenta kolejnego etapu przedsięwzięcia. Informacje o wszelkich podejrzeniach nadużycia przekazywane powinny być do policji oraz prokuratury i wówczas stają się przedmiotem postępowań prowadzonych przez właściwe organy ścigania.

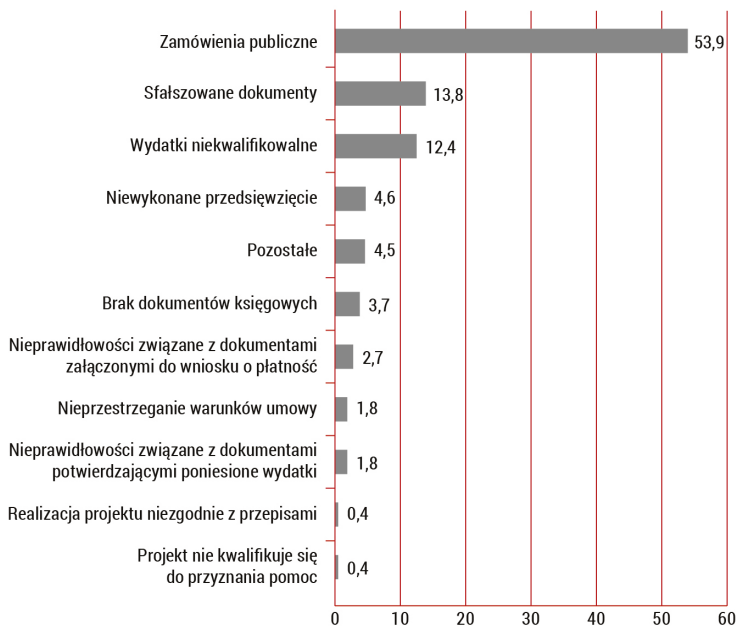
Z punktu widzenia instytucji zaangażowanych w system zarządzania i kontroli funduszy strukturalnych najistotniejsze jest, czy nieprawidłowość została wykryta przed wypłatą środków beneficjentowi, czy też po dokonaniu tej wypłaty. Oczywiście kryterium to nie można odnieść do projektów, w przypadku których system wypłaty dotacji unijnych polega na rozliczaniu przekazanych uprzednio beneficjentowi zaliczek. Ponad 80% stwierdzonych nieprawidłowości wykryta została przed dokonaniem ich płatności. W celu zminimalizowania ryzyka nieprawidłowego wydatkowania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności pomocne może okazać się przeanalizowanie typów nieprawidłowości, które odzwierciedlają najczęściej naruszane przepisy prawa. Najczęściej występującą nieprawidłowością (rys. 5) było naruszenie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, a w szczególności:

- zasad konkurencji i upowszechniania informacji o zamówieniu;
- działań związanych z przygotowaniem dokumentacji (np. brak dokumentacji projektowej w chwili zamieszczenia ogłoszenia o zamówieniu publicznym, nieprzekazanie oferentom robót specyfikacji istotnych warunków zamówienia w terminie określonym w ustawie);
- wyboru najkorzystniejszej oferty.

Innym wykrytym nadużyciem finansowym było fałszowanie dokumentów – działanie takie występuje w odniesieniu do wniosków o dofinansowanie projektu, w przypadku których beneficjenci przedstawiają nieprawdziwe dane lub załączają podrobione dokumenty uzupełniające (różnego typu oświadczenia, zaświadczenia). Tego typu działania traktowane są jako podejrzenia popełnienia oszustwa na szkodę budżetu UE.

Kolejnym były wydatki niekwalifikowalne – najczęściej wykrywane są przypadki finansowania przez beneficjentów działań, które nie są związane z realizacją przedsięwzięcia oraz nie zostały określone w umowie o dofinansowanie. W przypadku stwierdzenia tego typu nieprawidłowości beneficjenci nie mogą liczyć na refundację wydatków ze środków unijnych. Natomiast w sytuacji ostatecznego dokonania wszystkich płatności na rzecz beneficjenta podejmowane są czynności mające na celu egzekucję nieprawidłowo sfinansowanych działań.

Występującą nieprawidłowością była także niepełna realizacja niektórych działań w ramach projektu, np. zakupu produktów lub wykonaniu robót. Sytuacja taka może zaistnieć, jeżeli wskaźniki produktu określone we wniosku o dofinansowanie projektu i sprawozdaniach z realizacji projektu nie są zgodne z rzeczywiście wykonanymi robotami lub dostarczonymi usługami. Takie przypadki traktowane są jako potwierdzenie przez beneficjenta nieprawdziwych informacji i w konsekwencji uznawane są za działania mające na celu wyłudzenie dotacji, a więc popełnienie przestępstwa.

Rys. 5. Rodzaje nieprawidłowości dotyczących środków UE [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane Ministerstwa Finansów, Departamentu Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE (raporty i opracowania 2020), <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl> [dostęp: 22.06.2022].

W procesie realizacji przedsięwzięć współfinansowanych ze środków UE można wskazać następujące przyczyny powstawania nieprawidłowości:

- niezajomość przepisów prawnych, a w szczególności przepisów Prawa zamówień publicznych oraz dokumentów dotyczących wdrażania programu operacyjnego;
- nieprzestrzeganie przez beneficjentów zasad określonych w umowie o dofinansowanie projektu;
- zmienność przepisów prawa;
- nierzetelność lub niedokładność przedkładanych przez beneficjenta dokumentów, sporządzanie na ostatnią chwilę sprawozdań z realizacji projektu oraz wniosków o płatność (brak dokumentacji, błędy rachunkowe).

W przypadku wykrycia nieprawidłowości, w tym w szczególności oszustwa finansowego, beneficjenci muszą się liczyć z nałożeniem sankcji. Oczywiście dotkliwość i rodzaj kary są uzależnione od wagi nieprawidłowości oraz jej skutków dla dalszej realizacji projektu. Doświadczenia związane z wykrywaniem nieprawidłowości w wykorzystaniu środków wspólnotowych wskazują następujące rodzaje sankcji stosowanych wobec beneficjentów niewłaściwie wydatkujących środki unijne, tj.:

- kara pozbawienia wolności – jest stosowana w przypadku udowodnienia beneficjentowi naruszenia przepisów Kodeksu karnego. W zależności od kwalifikacji czynu beneficjent może zostać skazany na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu (np. art. 270, art. 280 oraz art. 297 Kodeksu karnego);
- zwrot wszystkich środków dofinansowania – sankcja ta jest stosowana w przypadku niezrealizowania przedsięwzięcia zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie projektu i zależy od rodzaju stwierdzonych nieprawidłowości, np. jeżeli instytucje kontrolne wykryją, iż beneficjent złożył fałszywe dokumenty, które były podstawą przyznania dofinansowania, wówczas z pewnością będzie musiał zwrócić całą wysokość otrzymanego dotychczas dofinansowania wraz z odsetkami. Całkowity zwrot środków jest najczęściej orzekany w przypadku skazania beneficjenta za przestępstwo (nadużycie finansowe) naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich;
- wykluczenie z możliwości otrzymania dofinansowania w przyszłości – sytuacja taka występuje w przypadku wykorzystania przez beneficjenta środków niezgodnie z przeznaczeniem i tym samym niezrealizowania pełnego zakresu rzeczowego projektu. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych beneficjent nie będzie mógł otrzymać dofinansowania ze środków unijnych przez okres 3 lat;
- zwrot części zrefundowanych środków w związku z uznaniem niektórych wydatków za nieprawidłowe – sankcja ta jest stosowana zarówno w odniesieniu do projektów już zakończonych, jak i będących w trakcie realizacji. W przypadku wykrycia nieprawidłowości w działaniach już zrefundowanych ze środków unijnych beneficjent jest zobowiązany do ich zwrotu. W przypadku odmowy ze strony beneficjenta instytucja wypłacająca środki jest zobligowana do zastosowania innego rodzaju sankcji, tj. potrącenia środków z kolejnej transzy refundacji (projekt w trakcie realizacji) lub wszczęcia postępowania windykacyjnego (projekt zakończony);

- odmowa refundacji wydatków uznanych za nieprawidłowe – takie działanie występuje w przypadku, gdy nieprawidłowość zostanie wykryta w odniesieniu do wydatków beneficjenta, które nie zostały mu dotychczas zrefundowane;
- korekta środków uznanych za nieprawidłowe z kolejnej transzy refundacji – dotyczy przypadku, gdy projekt jest w trakcie realizacji i beneficjent nie dokonał jego rozliczenia. Wówczas można oczekiwać, iż określone przez instytucję kontrolną nieprawidłowo wykorzystane środki zostaną beneficjentowi potrącone z kolejnej transzy refundacji;
- naprawienie szkody – sankcja ta polega na konieczności ponownego przeprowadzenia działań, które zostały uznane za nieprawidłowe i nie mają istotnych konsekwencji finansowych dla realizacji projektu. Z taką sytuacją możemy się spotkać, jeżeli został popełniony błąd przy składaniu wniosku o płatność lub w trakcie procedur przetargowych.

Przedstawione sankcje najczęściej nie występują pojedynczo, ale są stosowane jednocześnie, np. zwrot całego dofinansowania oraz wykluczenie z możliwości otrzymania środków unijnych w przyszłości.

Konsekwencje wykrycia nieprawidłowości dotyczą nie tylko beneficjenta, ale także państwa członkowskiego. Komisja Europejska może zażądać od państwa członkowskiego zwrotu środków unijnych, które zostały nieprawidłowo wykorzystane w ramach poszczególnych programów operacyjnych lub inicjatyw wspólnotowych. Decyzja KE o zwrocie środków może być spowodowana dużą liczbą wykrywanych nieprawidłowości lub brakiem dostatecznych działań ze strony państwa członkowskiego w celu odzyskania od beneficjenta niewłaściwie wydatkowanych kwot.

5. ZAKOŃCZENIE

Podsumowując, należy stwierdzić, że nawet przeprowadzenie tak wielu kontroli środków UE przez instytucje i organy kontrolne państwa nie może zapewnić, że nie ma i nie będzie innych nieprawidłowości – kontrole są bowiem zawsze prowadzone na próbie wydatków oraz jednostek i dotyczą najczęściej działań *ex post*, czyli po zrealizowaniu projektu. Nie znajduje potwierdzenia opinia, że kontroli środków UE jest zbyt wiele, choć z pewnością stanowią pewną dolegliwość dla beneficjentów. Kontrole środków UE powinno być tyle, aby system zarządzania i kontroli mógł być uznany przez instytucje unijne za skuteczny i zapewniający należyte wykorzystanie środków UE, zgodnie z przepisami i z przeznaczeniem tych środków.

Wyniki badań wykazały, że podstawowym kryterium kontrolnym w przypadku wszystkich instytucji kontrolnych była zasada legalności, pomimo innych stosowanych kryteriów. Większość działań kontrolnych ma charakter *ex post*, a zatem ich oddziaływanie prewencyjne jest ograniczone i w dużej mierze uzależnione od implementacji wniosków pokontrolnych. Zadaniem instytucji zarządzających, instytucji pośredniczących i wdrażających programy operacyjne jest kontrola wywiązywania się z warunków umowy o dofinansowanie projektu, tj.: faktur, rachunków, raportów o postępie realizacji projektu, wniosków o płatność, a także sprawozdań z postępu

wdrażania projektu. Drugi szczebel kontroli to instytucje certyfikujące, których zadaniem jest poświadczenie KE, iż wnioski o refundacje wydatków są prawidłowe, właściwie zaksięgowane i zgodne ze wspólnotowymi zasadami. Instytucje certyfikujące nie powinny przekazywać do KE wniosków o refundację, zanim nie będą całkowicie pewne, iż przeprowadzono właściwe kontrole. Muszą sprawdzić wszystkie informacje, które otrzymały od władz zarządzających programem, a w razie wątpliwości zażądać dodatkowych danych.

LITERATURA

Artykuły i monografie

Bartoszewicz A., *Zarządzanie środkami z funduszy UE – reguły i zasady kolejnych perspektyw finansowych UE. Praktyka multilevel governance. Podejście krótkookresowe i strategiczne w polityce gospodarczej*, SGH, Warszawa 2015.

Becker F., *Applikation of Community law by Member States Public Authorities: between autonomy and effectiveness*, „CMLR” 2007, nr 44, <http://www.kluwerlawonline.com>.

Dziadek K., *Kontrola jako narzędzie wykrywania nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy unijnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki Finansowe. Ubezpieczenia” 2011, nr 42.

Hady-Głowiak K., Hady-Głowiak S., Walenia A., Wilczyńska M., *Funkcjonowanie i efektywność audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych. Wybrane zagadnienia*, KTPN, Kalisz 2022.

Kierzkowski T., Jankowska A., Knopik R., *Fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności*, C.H. Beck, Warszawa 2009.

Kisiel P.W., *Audyt funduszy unijnych*, InfoAudit, Warszawa 2005.

Walenia A., *Nieprawidłowości w wykorzystaniu europejskich funduszy rolnych i ich wpływ na realizację Wspólnej Polityki Rolnej w Polsce*, [w:] *Globalizacja. Integracja. Konkurencyjność i współczesne dylematy*, red. A. Grynia, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku–Wydział Ekonomiczno-Informatyczny w Wilnie, Wilno 2020.

Wilczyńska M., *Kontrola wewnętrzna w procesie zarządzania organizacją*, [w:] *Zarządzanie ryzykiem w organizacji*, red. J. Wotejszo, K. Rejman, M. Wilczyńska, KTPN, Kalisz 2021.

Wilczyńska M., *Ryzyko w audycie*, [w:] *Zarządzanie ryzykiem w organizacji*, red. J. Wotejszo, K. Rejman, M. Wilczyńska, KTPN, Kalisz 2021.

Winiarska K., *Audyt wewnętrzny*, Difin, Warszawa 2019.

Akty prawne

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Wytyczne w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania nieprawidłowych wydatków oraz raportowania nieprawidłowości w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014–2020 z dnia 20 lipca 2015 r.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.Urz. UE L 362 z 31.12.2012 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 (Dz.Urz. UE L 298 z 26.10.2012 r., s. 1 ze zm.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.).

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz.Urz. UE L 138 z 13.05.2014 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz.Urz. UE L 231/1 z 30.06.2021 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz.Urz. UE L 231/21 z 30.06.2021 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz.Urz. UE L 231/60 z 30.06.2021 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz.Urz. UE L 231/94 z 30.06.2021 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz.Urz. UE L 231/159 z 30.06.2021 r.).

Traktat o funkcjonowaniu UE (Dz.Urz. UE C326/47 z 26.10.2012 r.).

Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2014 r., poz. 1146) (Dz.U. z 2020 r., poz. 818).

Wytyczne Komisji Europejskiej dla państw członkowskich i organów zarządzających programami w sprawie ryzyka nadużyć finansowych oraz skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych z dnia 16 czerwca 2014 r. (EGESIF_14-021-00-16/06/2014).